

УДК 336.63

Каціман С.О.
студентка

Вінницького національного аграрного університету

Шаманська О.І.кандидат економічних наук, доцент, декан
факультету економіки та підприємництва

Вінницького національного аграрного університету

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА**IMPROVEMENT OF THE SYSTEM OF MANAGEMENT
OF ACTIVITIES OF THE ENTERPRISE****АНОТАЦІЯ**

У статті досліджено сутність активів. Розглянуто теоретичні та методологічні аспекти вдосконалення системи управління активами на підприємстві. Дано оцінку та аналіз співвідношення оборотних і необоротних активів. Розкрито основи та основні завдання управління активами на підприємстві.

Ключові слова: активи, управління активами підприємства, оборотні активи, необоротні активи, оптимізація співвідношення оборотних і необоротних активів, управління оборотними активами, оборотні кошти, поточні активи і пасиви.

АННОТАЦИЯ

В статье исследована сущность активов. Рассмотрены теоретические и методологические аспекты совершенствования системы управления активами на предприятии. Даны оценка и анализ соотношения оборотных и необоротных активов. Раскрыты основы и основные задачи управления активами на предприятии.

Ключевые слова: активы, управление активами предприятия, оборотные активы, необоротные активы, оптимизация соотношения оборотных и необоротных активов, управление оборотными активами, оборотные средства, текущие активы и пассивы.

ANNOTATION

The essence of assets is investigated in the article. The theoretical and methodological aspects of improving the asset management system at the enterprise are considered. This assessment and analysis of the ratio of negotiable and non-current assets. The foundations and basic tasks of asset management at the enterprise are revealed.

Keywords: assets of, Asset Management enterprise, turnover assets of, non-current assets of, optimization of working capital ratio and non-current assets, turnover Asset Management, current assets, current assets and liabilities.

Постановка проблеми. Сьогодні важливу роль відіграє вміння управляти активами підприємства, від цього залежать ефективний розвиток виробництва, отримання максимального прибутку і підвищення конкурентоспроможності підприємства. Для досягнення найкращих результатів діяльності підприємства необхідно відстежувати й аналізувати динаміку використання активів і вдосконалювати систему планування на підприємстві. Все це зумовлює актуальність проведення аналізу використання активів і підвищує роль такого аналізу в економічному процесі. Аналіз останніх досліджень і публікацій. Істотний внесок у дослідження процесу управління активами підприємства зробили такі відомі вітчизняні та зарубіжні вчені, як: І.О. Бланк, К.С. Горячева, М.М. Єрмо-

шенко, С.М. Ілляшенко, Н.А. Мамонтова, І.П. Мойсеєнко, Ю.О. Плехова, О.В. Савицька, А.М. Туріло та ін. [1–5]. Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Зазначаючи вагомий внесок науковців у цій сфері, варто зауважити, що окремі аспекти управління активами підприємств потребують подальшого дослідження. Зокрема, це стосується дослідження структури системи управління активами та ключових особливостей управління ними. Мета статті полягає у дослідженні ключових особливостей управління активами підприємства в умовах сьогодення та пошуку ефективних шляхів удосконалення. Виклад основного матеріалу дослідження. Основою здійснення господарської діяльності кожного підприємства є активи. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до надходження економічних вигод у майбутньому [6]. Активи підприємства являють собою господарські засоби, сформовані за рахунок власного і позикового капіталу. Вони характеризуються балансовою вартістю, продуктивністю і здатністю генерувати дохід унаслідок постійного обороту. До активів традиційно належать контрольовані підприємством ресурси, використання яких зумовлює збільшення економічних ефектів. До них включають усі матеріальні цінності, нематеріальні активи та кошти, що належать суб'єкту господарювання на певну дату, їх розміщення та використання [4, с. 439]. У балансі підприємства приведені групи активів належать до:

– необоротних активів (незавершене будівництво, основні засоби, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи й інші необоротні активи);

– оборотних активів (грошові кошти та їх еквіваленти, не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу чи протягом 12 місяців);

– необоротні активи, утримуванні для продажу та групи вибуття. Характеризуючи активи як об'єкт фінансового управління, необхідно зазначити особливості їх окремих складників. Так, необоротні активи є найменш мобільною частиною майна. Під необоротними активами треба розуміти активи, які використовуються підприємством у його діяльності протягом тривалого періоду часу (більше одного року) та від використання яких підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди, а їх вартість може бути достовірно визначена. До оборотних активів підприємства належать ті види майнових цінностей, які повністю споживаються за один виробничий цикл. Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців із дати балансу. Значну частку оборотних активів на підприємствах становлять запаси [3, с. 57]. На основі здійсненого аналізу навчальної літератури сформовано підхід до системи управління активами підприємства (рис. 1).

Аналіз рис. 1 свідчить, що управління активами на будь-якому підприємстві є важливим елементом, який охоплює широкий спектр завдань. Також слід зазначити, що політика управління грошовими коштами, виробничими запасами та дебіторської заборгованості входить у загальну систему політики управління оборотними активами, тому ми будемо розглядати управління активами як таке, що складається з двох основних блоків – управління оборотними та необоротними активами. Найважливішим елементом для успішного функціонування підприємства є оборотні активи. Від їх розміру залежить ефективність підприємства загалом. Саме оборотні активи є індикатором роботи всього підприємства. Саме на них покладено фінансування планових витрат, нормальне функціонування виробництва та реалізації продукції. Наявність активів понад норм веде до їх неефективного функціонування відволікання в запаси, невикористання в подальшій операційній діяль-

ності. Якщо оборотних активів недостатньо, це призводить до невиконання підприємством своїх зобов'язань у повному обсязі. Нині головною прерогативою для будь-якого підприємства є максимізація прибутку і зниження витрат на ведення бізнесу. Для досягнення цієї мети необхідно розробити чітку, ефективну та правильну політику щодо управління активами підприємства, а особливо увагу приділити управлінню оборотними активами. Ефективність і доцільність управлінських рішень відіб'ється на ефективності функціонування підприємства загалом, а саме: на ліквідності підприємства, його платоспроможності й, як наслідок, на фінансовій стійкості підприємства.

Чим менша тривалість обороту оборотних засобів, тим більше число здійснених ними кругообігів за того ж обсягу реалізованої продукції, тим менше потрібно оборотних коштів і тим швидше оборотні кошти роблять кругообіг, тим ефективніше вони використовуються.

Питання управління оборотними активами підприємств стають усе більш актуальними. Сучасна господарська практика потребує прийняття як зважених так і нетрадиційних рішень, які базуються на глибокому синтезі досягнень сучасної фінансової теорії та досвіди фінансового управління. Управління оборотними активами передусім має передбачати визначення оптимальної величини, розроблення варіантів фінансування та забезпечення ефективності їх використання. Оптимальна величина оборотних активів повинна, з одного боку, забезпечувати безперебійне ефективне функціонування підприємства, а з іншого – мінімізувати наявність недіючих поточних активів. Необоротним активом вважається актив, який виникає в результаті минулих подій, контролюється організацією, приносить організації економічну вигоду, має надійну оцінку, і тривалий термін корисного використання якого визначається його внеском у дохід організації.

Необоротні активи підприємств потребують ефективної та виваженої політики управління. Метою управління необоротними активами є

Рис. 1. Структурна система управління активами підприємства [4, с. 439]

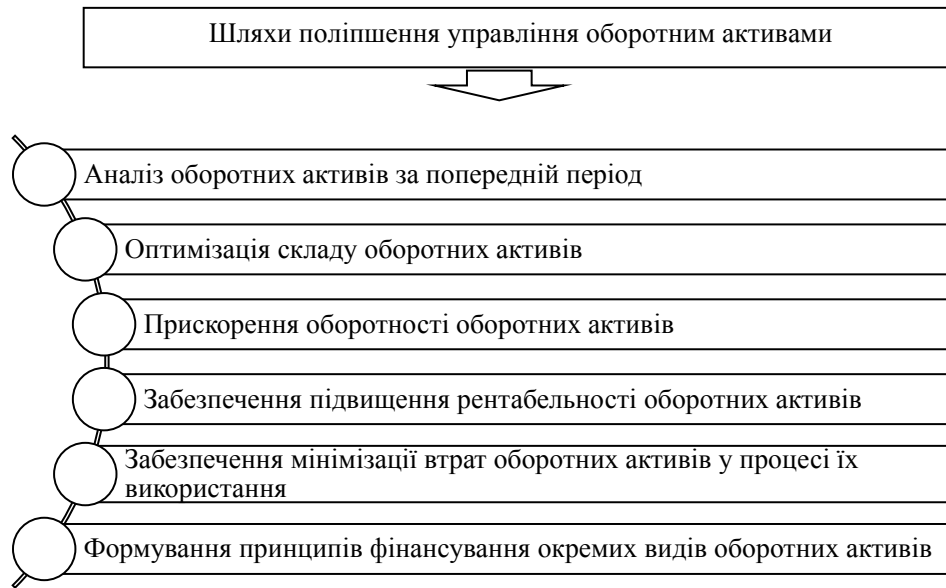

Рис. 2. Шляхи поліпшення управління оборотними активами [3, с. 58]

визначення форм і методів фінансового управління ними в процесі здійснення різних фінансових операцій. Основними завданнями управління необоротними активами є:

- визначення можливих форм оновлення основних виробничих засобів на простій та розширеній основі;

- визначення потреби в необоротних активах для збільшення обсягів виробництва;

- забезпечення ефективного використання раніше сформованих та нововведених основних засобів та нематеріальних активів;

формування необхідних фінансових ресурсів для відтворення необоротних активів та оптимізація їх структури. Політика управління необоротними активами являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у забезпеченні своєчасного їхнього відновлення і високої ефективності використання. Ефективне управління необоротними активами на підприємстві, крім підвищення конкурентоспроможності, дає змогу створити потужну основу для діяльності підприємства та умови для ефективного його розвитку в майбутньому. Підвищення ефективності управління необоротними активами підприємств має здійснюватися на постійній та систематичній основі за рахунок упровадження системи моніторингу, основне призначення якої полягає у вивченні, узгодженні та корегуванні поточних потреб щодо необхідності реалізації процесу їх формування та відтворення, а також фінансових можливостей підприємства щодо його забезпечення на основі чітко розробленого інструментарію прийняття управлінських рішень [7, с. 208]. Фінансовий стан підприємства та його стійкість значною мірою залежать від того, яким майном володіє підприємство, в які активи вкладено капітал і який дохід вони йому приносять. Головна мета і критерій ефективного управління активами – добитися найвищих кінцевих

результатів за раціонального використання всіх видів активів. Політика управління оборотними і необоротними активами має на меті одне – стабільний розвиток підприємства та збільшення його прибутковості. Але зазвичай, їхні цілі та завдання мають свої певні відмінності, і можна зробити висновок, що політика управління оборотними активами більше прив'язана до фінансового менеджменту, оскільки має більше залучення до управління грошовими потоками на підприємстві. Проте важливість цих обох видів управління не треба порівнювати або оцінювати – у системі фінансового управління компанією вони повинні працювати комплексно та взаємоорганізовано [8, с. 102]. Тепер розглянемо комплекс завдань, що стоять перед фінансовим менеджментом, які він повинен виконати задля ефективної діяльності підприємства. Зобразимо графічно цілі управління активами підприємства на рис. 3.

Виконання цілей та завдань, які зображені на рис. 3, дасть змогу підприємству вийти на якісно новий рівень управління їхніми активами. На рис. 3 також зроблено основний акцент на розподіл завдань для оборотних та необоротних активів. Така постановка цілей дасть змогу раціональніше використовувати наявні ресурси підприємства (фінансові, трудові) для вдосконалення процесу управління активами. На нашу думку, підприємству необхідно проводити більш ефективну політику з управління активами та їх структурою, а особливо збільшити рентабельність операційних необоротних активів за рахунок збільшення середньої вартості операційних необоротних активів та збільшити період обороту даних активів. Щодо підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства, то ми вважаємо, що необхідно скорочувати тривалість операційного циклу за рахунок прискоро-

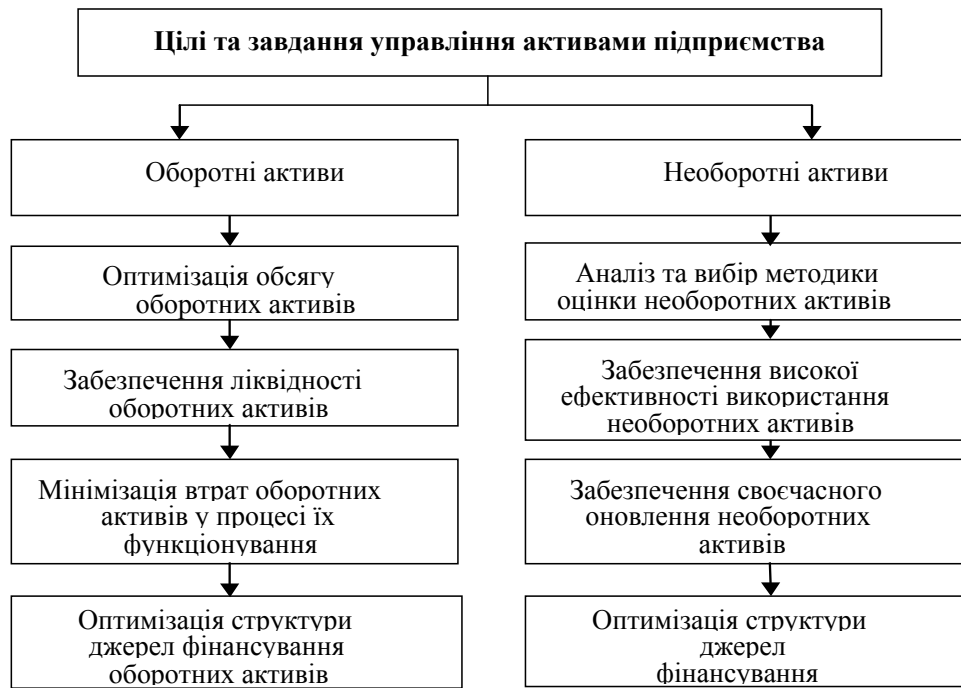

Рис. 3. Цілі управління активами підприємства [5, с. 356]

рення оборотності запасів та готової продукції. На нашу думку, для підвищення ефективності управління необоротними активами підприємства необхідно здійснити такі заходи:

- оптимізувати склад і структуру основних засобів підприємства;
- поліпшити технічний стан основних засобів шляхом уведення в експлуатацію нового устаткування, проведення реконструкції та модернізації застарілого устаткування, що забезпечить швидке оновлення активної частини основних виробничих фондів;
- обрати альтернативні джерела фінансування основних засобів, які найбільш вигідні для підприємства;
- підвищити фондівдачу шляхом освоєння нових потужностей;
- обрати оптимальні методи нарахування амортизації, які сприятимуть реалізації економічної та науково-технічної стратегії підприємства;
- придбати основні засоби за схемою фінансового лізингу, яка має переваги порівняно з банківським кредитом. Для забезпечення ефективного управління оборотними активами підприємства необхідно здійснити такі заходи:

1) оптимізувати склад і структуру оборотних активів за допомогою прискорення оборотності оборотних активів у цілому та окремих їх елементів;

2) оптимізувати розмір грошових коштів шляхом проведення постійного контролю над розміром оборотних активів у грошовій, абсолютно ліквідній формі, а також шляхом забезпечення відповідної частини високоліквідних активів у формі поточних фінансових інвестицій та інших активів, які, за необхідності,

можуть швидко трансформуватися на грошові кошти, що дасть змогу підтримувати на належному рівні платоспроможність підприємства;

3) оптимізувати запаси підприємства шляхом оцінки загальної потреби в сировині на плановий період, періодичного уточнення оптимальної партії замовлення сировини, регулярного контролю умов зберігання запасів;

4) оптимізувати структуру товарів шляхом скорочення випуску товарів із низькою рентабельністю та збільшити випуск товарів, що мають позитивну рентабельність та хороший рівень попиту;

5) оптимізувати рівень дебіторської заборгованості шляхом проведення контролю над станом розрахунків із дебіторами, оцінки платоспроможності та ділової репутації дебіторів, страхування ризиків та ін.;

6) скоротити тривалість фінансового циклу шляхом прискорення обороту виробничих запасів та дебіторської заборгованості і некритичного уповільнення оборотності кредиторської заборгованості підприємства постачальникам;

7) підвищити рентабельність підприємства шляхом своєчасного використання тимчасово вільних залишків грошових активів для формування ефективного портфеля поточних фінансових інвестицій. Висновки. На сучасному етапі активи є одним із найважливіших факторів будь-якого виробництва, їх склад і ефективність використання прямо впливають на кінцевий результат господарської діяльності підприємства. В умовах ринкової економіки всі підприємства зацікавлені в ритмічному і стабільному функціонуванні. А щоб досягти високих результатів, потрібна чітко збудована, обґрунтована й ефективна фінансова політика управління активами.

Розроблення її досконалого механізму і дієве застосування його на практиці ще залишаються досить важливими й актуальними проблемами, оскільки ефективне формування і регулювання обсягу активів сприятимуть підтримці оптимального рівня ліквідності, оперативності виробничого і фінансового циклів діяльності, а отже, й досить високій платоспроможності і фінансовій стійкості підприємств, а також досягнення ними важливих стратегічних переваг і забезпечить їх конкурентоспроможність у довгостроковому періоді.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бланк І.О. Управління фінансовою безпекою підприємства / І.О. Бланк. – К. : Ельга ; Ніка-центр, 2009. – С. 784.
2. Мамонтова Н.А. Новітні підходи до визначення вартості нематеріальних активів / Н.А. Мамонтова // Актуальні проблеми економіки. – 2010. – № 5. – С. 228–235.
3. Плехова Ю.О. Ефективне управління оборотними активами промислових підприємств на основі концепції бережливого виробництва / Ю.О. Плехова // Фінанси і кредит. – 2009. – № 19. – С. 56–58.
4. Савицька О.В. Аналіз активів підприємства / А.В. Савицька // Аналіз господарської діяльності підприємства. – 2006. – С. 438–441.
5. Турило А.М. Фінансовий менеджмент / А.М. Турило, О.П. Гузенко. – Київ : ЦУЛ, 2008. – С. 356.
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
7. Олійник Л.В. Сучасні підходи до ефективного управління ресурсами та активами підприємства / Л.В. Олійник // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2012. – № 4. – Т. 2. – С. 206–209.
8. Гуткевич С.О., Шаманська О.І. Управління економічними ресурсами підприємства / С.О. Гуткевич, О.І. Шаманська // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 7. – С. 99–105.